

Deel 8 in de serie bedrijfsopvolging

'Het land vertelt mij dingen'

Met één geit, een zeis en een kruiwagen is Peter Govers (57) begonnen. En nog altijd bouwt hij, samen met zijn vrouw Ina Eleveld (48), voort aan de ontwikkeling van hun bedrijf. Maar ooit komt het moment dat ze in een luie stoel gaan zitten, weten ze. Tijd om over opvolgers na te denken. Maar hoe pak je dat aan? Hoe geef je iets dat zo eigen is door?

Tekst: Jozien Vos / Foto's: Jozien Vos,

Hansketien

In DP2009-4 stond een Dynamisch Portret van Hansketien, een bedrijf met tweehonderd melkgeiten middenin Drenthe. Peter Govers en Ina Eleveld verwerken de melk tot grie (een soort feta), en bovendien pionieren ze met het vermarkten van bokkenvlees, chevon. Afgelopen zomer belde Peter mij op: 'Het is tijd voor overname. Hoe pakken we dat aan?'

Hoe kom je tot een goede overname? De BD-Vereniging en de coaches van de BD-beroepsontwikkeling – zoals ik – houden zich intensief met dit onderwerp bezig. Hoe

zou je dit bedrijf kunnen ontmoeten? In aanvulling op het bedrijfsportret uit 2009 doe ik een poging een beknopte biografie te schrijven. Een zoektocht naar beslissende momenten in het leven van deze boeren en hun bedrijf.

Op weg naar de huiskamer passeren we het kleine winkeltje. De snel bewegende Peter vertelt: "We hebben geen gebrek aan ideeën en we zien overal uitdaging in. En dat gaat niet weg. Dat hoort ook bij ons en bij BD." Als hij de tijd neemt om te gaan zitten, vervolgt hij met vragende blik: "We zitten in de flow van de drukten van een actief BD-bedrijf. En we gaan praten over bedrijfsopvolging?!" Het is duidelijk. Ook deze ondernemende boer en ideeënman weet niet waar hij moet beginnen om dit veel omvattende, gevoelige en zo dichtbij de personen zelf liggende onderwerp hanteerbaar te maken. Om het uiteindelijk definitief uit handen te gaan geven.

Stabiliteit om te genieten

Wat is dat dat wat in hun handen ligt? Om daar zicht op te krijgen gaan we terug naar de eerste kiem, van waaruit Hansketien is ontstaan. "Misschien had ik altijd wel het gevoel ...," begint Peter. "Ik ben een boerenzoon van huis uit. Maar mijn ouders zeiden: 'Boer word je als je niets anders meer kunt'. Ik werd zo niet gestuurd." Een beslissend

Peter: "Een geit moet de kans krijgen te doen wat jij wilt. De meest logische gedachte bij een geit die uit de wei is gebroken is erachteraan te gaan en haar naar het beginpunt terug te jagen. Maar je kunt beter voorop lopen, dan komt ze achter je aan."

moment herinnert Peter zich nog precies: "Ik zat tegen de vensterbank aan op een zomerse avond in Heeswijk-Dinther, eind jaren zeventig. We praatten over voeding. Piet van Grinsven, een van de oprichters van graanpletterij De Halm, vertelde toen over dat biologische voedsel, die granen. Daar ergens is het punt geweest dat mijn gedachten biologisch werden."

"Ik ben een Brabander," vervolgt Peter, "en verhuisde naar Drenthe om de ruimte. Daar vond ik een betaalbaar huis met grond en daar kwam het boerengevoel naar boven. Ik wilde iets met grond." Hij begon met een geit. Hij maaide het gras langs de berm met een zeis. Biologisch of biologisch-dynamisch was al geen vraag meer, dat was er al. Zijn inkomen kwam uit zijn werk in de psychiatrische verpleging.

Een keerpunt vormde de verhuizing naar Oudemolen. Daar was ruimte om een echt bedrijf te starten. "We konden meer geiten hou-

den en een kaasmakerij beginnen. 's Nachts werkte ik erbij voor een inkomen." Ingrijpend was dat zijn huwelijk stuk liep. Het werd hem duidelijk dat het biologisch-dynamisch systeem – 'ik noem het een systeem', benadrukt hij – leidend was en dat zou blijven in zijn leven.

Dan komt het moment dat hij Ina leert kennen. Zij was naar Overijssel verhuisd met de wens om zelfvoorzienend te leven. Maar alleen planten telen was het niet helemaal en ze ging op zoek naar ... een geit. In 1995 verhuisden ze samen naar Mantinge en daar startten ze hun bedrijf 'Hansketien'. Peter werkte toen nog in de nachtdienst en Ina in de ruimtelijke ordening. "Zij was haar tijd ver vooruit met haar ideeën over stadslandbouw," vertelt Peter. Ina luistert mee en ziet een ander belangrijk moment in de loop van hun bedrijfsontwikkeling: "Peter stopte met werken buiten de deur. Dat kostte teveel energie. Toen kwam er energie vrij om andere

dingen aan te pakken."

Ina noemt een volgend belangrijk moment: "De eerste keer dat we graan hebben gevijzeld voor opslag. We werden zelfvoorzienend, ook in krachtvoer." Peter wijst op de bouw van een nieuwe schuur in 1997, die het mogelijk maakte veel bedrijfsmatiger te werken en het voeren te mechaniseren. En stapsgewijs kochten ze meer grond aan, tot op de dag van vandaag. Ze hebben nu dertig hectare, waarvan de helft aan huis. "De huiskavel is belangrijk voor de weidegang. Daarmee kan de kringloop steeds meer gesloten worden. En dat vinden wij heel belangrijk."

En Peter ontving in 2007 een verjaardagscadeau van Ina: haar besluit om met werken buiten de deur te stoppen. Peter vertelt hoe belangrijk dat is geweest: "Je kunt de structuur van de dag gaan volgen die een boerderij vraagt. Die structuur zorgt voor rust." Wat heeft dat gebracht? "Een andere beleving van het bedrijf. Je kunt erbij stilstaan. Het geeft stabiliteit om van het werk te genieten. Eerder kon je bij dingen die je wel zag niet stil blijven staan. Dat kan nu wel."

Samenhangende draden

Wat is het dat in hun handen ligt? Uit het niets hebben ze samen een veelzijdig, rijk bedrijf opgebouwd. Deze twee zijn voortdurend bezig met het verder ontwikkelen van ideeën. Sinds ze beiden volledig in het bedrijf zitten ontdekken ze hoe ze in hun doen en laten steeds meer evenwicht zoeken. Dat werkt zichtbaar door in hun bedrijf. Ook daar komt evenwicht. Peter noemt dat 'een systeem', een kringloop van grondstoffen. Ze proberen het wezenlijke, het eigene, de bedrijfs-

individualiteit van Hansketien te benoemen: "Overal samenhangende draden." Maar dat spirituele, dat BD-taalgebruik, daar hebben ze moeite mee. Als we verder praten over de vraag 'hoe stemmen jullie af op het geheel, hoe nemen jullie de juiste beslissing', vertelt Peter: "Als ik hier aan tafel zit, kom ik er maar niet uit. Dan loop ik even over het land, dan hoeft ik niet zo ontzettend na te denken. En dan kom ik weer binnen en ben ik eruit. Als ik op het land loop ervaar ik dingen die je spiritueel kunt noemen. Het land vertelt mij dingen."

Hoe geven ze dit door, dit geheel van samenhangende draden? En aan wie? Ina begint: "Het is een veelzijdig bedrijf, waar je nog steeds je eigen richting kunt kiezen." En Peter vult aan: "Een op zichzelf staand systeem. Dat is de kracht voor de toekomst, een volgende generatie kan verder. Je hebt alles zelf in de hand, je beheerst de keten. Zaaïen, verbouwen, oogsten, eigen voervoorziening. En van melk maak je een eigen consumentgericht product. Het vlees is een ontwikkeling van de laatste jaren, dat staat aan het begin." En de financiën? Ook daarin kunnen wegen gezocht worden. Ze geven het niet weg, maar staan open voor verschillende mogelijkheden en nieuwe vormen. Hoe dat wordt ingevuld hangt af van de mensen die interesse hebben. En op de vraag wie ze zoeken klinkt 'gedrevenheid, passie'. En uiteindelijk: "Het mooist is iemand die dichtbij het systeem staat dat wij opgebouwd hebben."

Luie stoel

Hoe kondigt zich aan dat het tijd is voor bedrijfsovername? Ina vertelt dat ze al wel

dacht 'daar moeten we op tijd mee beginnen'. En toen kreeg Peter het in zijn schouders. Hij heeft regelmatig grenzen overschreden. "De klachten van mijn lijf zijn een schrik. En ik spreek mezelf toe 'je moet nu eens wel naar je lichaam luisteren!'"

Op een vrije dag zijn ze op voorstel van Ina naar een leuk verbouwd huis gaan kijken. "Dat is helemaal niet ons ding," meldt Peter, "maar het was wel fijn. Je wordt je bewust van de mogelijkheden die er zijn. We zagen daar een luie stoel staan. Aan het lichamelijke ongemak wilden we nog geen conclusies verbinden. Toen we het huis zagen werd het helder: nu gaan we het proces in," vertellen ze. "Maar al gaat het werk letterlijk met pijn en moeite, het mag nog wel een tijdje duren." We lopen samen naar de schuur, over een erf waar telkens iets aangepakt en opgeknapt is, zelfs een aanzet tot een tweede woning boven de winkel en kaasmakerij. In de schuur draaien nieuwsgierige hagelwitte geitenkopjes naar ons toe. Een geit ligt precies op ons pad. "Dat is haar plek," zegt Peter en loopt om haar heen.

Geitenleermeesters

Hier is niet alleen een prachtig bedrijf, maar ook een bijzonder geitenleermeesterspaar te vinden. Heb je belangstelling om ook om die geit midden op dat pad heen te lopen, neem dan contact op met Peter Govers en Ina Eleveld, Steendervalsweg 37, 9436 PL Mantinge, hansketien@zonnet.nl, www.hansketien.nl.

Vacaturebank Opvolging gezocht!

Boeren die een opvolger zoeken en jonge boeren die een bedrijf zoeken kunnen elkaar binnenkort makkelijker vinden via de vernieuwde vacaturebank, die het 'Praktijknetwerk Opvolging gezocht!' heeft gemaakt. Dit praktijknetwerk is een samenwerking van enkele BD-boeren, de BD-Vereniging, Warmonderhof en Land & Co. Binnenkort kun je zelf je vraag of je aanbod toevoegen. Welkom op de site zijn:

- ondernemers die een stagiaire, een medewerker of een opvolger zoeken,
- (aspirant-)boeren en tuinders die een stageplek of een werkplek zoeken of op zoek zijn naar een eigen bedrijf.

Het aanbod aan biologisch(-dynamische) boerderijen ververst automatisch. Belangstellenden kunnen een nieuwsflitsje krijgen van het nieuwe aanbod via de mail of via Facebook. Andere organisaties kunnen een banner naar de vacaturebank op hun website opnemen.

Meer info, kijk op www.warmonderhof.nl/vacaturebank of neem contact op met Maria van Boxtel, Opvolging gezocht!, mvanboxtel@landco.nl